Ә ДӘБИЙЯТ ГӘЗЕТИ
АЗӘРБАЙЧАН СОВЕТ ЯЗЫЧЫЛАРЫ ИТТИФАГЫ ИДАРӘ ҺЕЙӘТИНИН ОРГАНЫ
№ 1 (578) Тәк 3 январ 1950-чи ил гиймәти 40 гәп.

M. F. Axun... Azərbaycan... Kit...

1950-чи ил

Рәһбәримиз вә атамыз Сталин йолдашын бу күнләрдә байрам этдийимиз 70 иллийи бүтүн Советләр Иттифагы халгларынын, дүнянын бүтүн азадлыг вә сулһ севән габагчыл халгларынын һәгиги тәнтәнәсинә чеврилди.

Азәрбайчан халгы бу байрам күнүнү бөйүк галибиййәтләрлә гаршылады. Бакы нефтчиләри вә Азәрбайчан колхозчулары рәһбәрә вердикләри сөзү мүвәффәгиййәтлә еринә етирәрәк өлкәйә пландан әлавә чохлу нефт мәһсуллары вә памбыг тәһвил вердиләр.

Нефт мә'дәнләриндә, заводларда, памбыг тарлаларында, тахыл зәмиләриндә садә тәбиәтли, әмәк гәһрәманлары, габагчыл фикирли совет адамлары етишир. Бу ени инсанлары һәлә әдәбиййатымыз кифайәт гәдәр көстәрә билмәмишдир. 1950-чи илдә өлкәмиз бөйүк Сталинин сәркәрдәлийи илә коммунизм гурулушунун ени галибиййәтләрини әлдә эдәчәкдир. Бизим вәзифәмиз бу тарихи гәләбәләри ярадан инсанларын чанлы сурәтләрини п'есләримиздә, роман вә һекайәләримиздә, шеиримиздә әкс этдирмәкдир.

Мән 1950-чи илдә роман вә п'ес үзәриндә ишләйәчәйәм. Артыг нечә илдир ки, бир чох памбыг районларыны кәзмиш вә «Бөйүк күнләр» адлы романым үчүн материал топламышам Ени илин әввәлләриндә бу романы языб битирмәли вә чап этмәк үзүн тәгдим этмәлийәм. «Бөйүк күнләр»дә памбыг чөлләри, әмәк мәһсулдарлыгы, әмәк гәһрәманлыгы тәсвир эдиләчәкдир.

П'есдә исә ени совет аиләсини көстәрмәк истәйирәм. Мөһкәм коммунист ән'әнәләрилә яранмыш бу аилә көһнәликлә, капитализм галыглары илә мүбаризәдә етишмишдир.

Бу ики бөйүк әсәрдән башга мән бир нечә һекайә вә очерк дә язмаг фикириндәйәм.

С. РӘҺМАН.

Язычыларымызын ярадычылыг планлары

☆

„Һейкәл нечә яранды“

1948-чи илин биринчи ярысында «Сачлы» романынын үчүнчү һиссәсини гуртардыгдан сонра һәмин илин икинчи ярысында вә 1949-чу илин әввәлләриндә мәктәб вә аилә һәятындан алынмыш «Ата вә оғул» романы үзәриндә ишләдим. Бу әсәрин хейли һиссәси июл-август айларында «Азәрбайчан кәнчләри» гәзетиндә чап эдилмишдир, йәгин ки, охучуларымызын мүәййән бир гисми әсәрин бу һиссәсилә танын ола билмишләр. Бүтүнлүклә әсәр (биринчи һиссә) Ушаг вә кәнчләр Әдәбиййаты Нәшриййаты тәрәфиндән чап эдиләчәкдир. Элә зәнн эдирәм ки, бу китабы 1950-чи илин январ айында охучулара тәгдим әтмәк мүмкүн олачагдыр. Мән чалышмышам ки, бу әсәрдә бизим фәдакар халг мүәллимләримизә вә мәктәбли балаларымыза бачардығым гәдәр хидмәт эдим, һәм дә өвлад тәрбийәси мәсәләсиндә валидейнләрә файдалы бир бәдии әсәр верә билим. Мән «Ата вә оғул» әсәри үзәриндә дә «Шамо», «Сачлы» кими сәбр вә инадла чалышмаға чәһд этмишәм. Әлбәттә сөз охучуларын вә ичтимаиййәтындыр! Бу ил һәмин әсәрин икинчи һиссәси үзәриндә ишләмәйи дә нәзәрдә тутмушам. Бундан башга мән 1950-чи илдә гаршымда чох мүһүм ярадычылыг вәзифәси гоймушам. Биринчи нөвбәдә даһи рәһбәримиз йолдаш Сталинин анадан олмасынын 70 иллийинә иттиһаф этдийим «Һейкәл нечә яранды», повестини баша чатдырыб, январ-феврал айларында чап этдирмәк вә чохдан натамам гойдуғум «Шамо» романынын икинчи һиссәсини гуртарыб нәшриййата вермәк фикриндәйәм.

СҮЛЕЙМАН РӘҺИМОВ.

„Шәфәг“

Мән 1950-чи илдә «Шәфәг» адлы романым үзәриндә ишләйәчәйәм. Чохдан бәри мәни дүшүндүрән бу әсәр, Азәрбайчан халгынын ингилаб һәрәкаты тарихиндә ән мүһүм бир дөврү, 1908—1918-чи илләри иһатә эдәчәкдир. Мәшәди Әзизбәйовун һәят вә мүбаризәсинә һәср олунмуш «Комиссар» китабындан фәргли олараг, «Шәфәг» романынын әсас гәһрәманы тарихи шәхсиййәт дейилдир. Байрам адлы Азәрбайчан фәһләсинин фикри-сияси инкишафы, бүтүн әсәрдә мәркәзи ер тутур. Мәгсәдим, халгымызын пролетар ингилабына доғру һәрәкәтини вә бу һәрәкәтдә шанлы болшевикләр партиясынын мисилсиз тарихи ролуну көстәрмәкдир. Охучуларымыза мә'лум олан «Әзиз гонаг» әсәри дә һәмин романдан бир парчадыр. Көрүндүйү кими, мән даһи мүәллимимиз, атамыз Сталини вә онун фәдакар силаһдашы Әзизбәйову да тәсвир эдирәм. «Комиссар» әсәриндә көстәрилмиш эпизодлар бурада гәтиййән тәкрар олунмаячагдыр. Айдындыр ки, мән тарихдән ән чох бу күнлә, бу күнкү мүбаризәмизлә сәсләшән һадисәләри даһа габарыг тәсвир этмәйә чалышачағам. Чохмилләтли Бакы пролетариатынын мисилсиз интернасионал гардашлығы, «Шәфәг» романында лейтмотив кими көтүрүлмүшдүр. Она көрә дә ийирми алты Бакы Комиссарынын мүбаризәсинә кениш ер верәчәйәм. Романын мүһүм бир һиссәсини 1949-чу илдә язмышам. Лакин мәним ярадычылыг планыма көрә бу һиссә әсәрин ялныз бешдә биридир. Бүтүн романы 1951-чи илә гәдәр языб гуртармаг фикриндәйәм.

Һ. МЕҺДИ.

Даһа мәһсулдар ишләйәк, даһа яхшы әсәрләр ярадаг!

1950-чи ил!

Бу ил Азәрбайчанда совет һакимиййәти гурулмасынын 30-чу илдөнүмүдүр!

Һәр бир азәрбайчанлынын бөйүк ифтихарла, гүрурла дилә кәтириб тәкрар этдийи бу шанлы илдөнүмү колхозчунун, фәһләнин, мүһәндисин, алимин, элә дә Азәрбайчан совет язычысынын вәзифәсини мүәййәнләшдирир: бу күнә гәдәр ишләдийиндән даһа артыг ишләмәк, бу күнә гәдәр яратдығындан гат-гат яхшы яратмаг!

Бу да гәтиййән чәтин олмаячаг. Бундан өтрү һәр биримизин дөнүб болшевик көзү илә архая, яхын кечмишә бахмағымыз кифайәтдир. Бу, һәр саһәси гәһрәманчасына мүбаризә илә долу олан нә гәдәр мүрәккәб, нә гәдәр дә шәрәфли бөйүк бир йолдур.

Һәр бир дөнкәси Ленин—Сталин дүһасы илә ишыгланмыш бу йолун истәр алим үчүн, истәрсә сәнәткар үчүн һәлә нә гәдәр дәриндән өйрәнилмәли, язылмалы чәһәтләри вә мәрһәләләри вардыр.

Бир язычы кими мәним 50-чи ил үчүн ярадычылыг планымын әсасыны да бунлар тә'йин эдир.

1950-чи илдә мән «Мүһарибә» романынын ахырынчы, үчүнчү китабыны языб гуртарачағам. Бундан башга һәмин әсәримин биринчи вә икинчи китабларыны русча чапа һазырлаячаг, «Дүня гопур» романыны исә тәзәдән нәшр олунмаг үчүн ишләйиб тәкмилләшдирәчәйәм!

Э. ӘБУЛҺӘСӘН.

☆ ☆ ☆

Ени ярадычылыг наилиййәтләри уғрунда

1950-чи ил ени наилиййәтләр чәмәниндән күл дәстәси тутараг бизә күлүмсәйир. Биз һөрмәтлә 49-чу ил илә видалашыб, мәһәббәтлә 50-чи или гаршыладыг. 1949-чу ил тарихи гәләбә вә наилиййәтләр или олмушдур. Бу ил биз элләр атасы Сталин йолдашын 70 иллик шәрәфли һәятынын илдөнүмүнү ифтихарла байрам этмишик. Мәдәни сәвиййәси артан күтләләрә дәйәрли әсәрләр вермәк үчүн язычыларымыз бүтүн гүдрәт вә исте'дадларындан истифадә этдиләр. 1949-чу илдә Азәрбайчан совет язычылары көзәл роман, дастан вә шеирләр яратдылар. Лакин бу, бизи һеч дә архайынлашдырмайыр. Чүнки рәһбәримиз Сталин йолдаш бизә мүвәффәгиййәтдән архайынлашмамағы өйрәтмишдир. Өз инкишафыны дүшүнмәйән, нәзәрини ирәлийә тикмәйән язычы йүксәлә билмәз, вахтындан әввәл сөнүб кедәр. Она көрә дә биз совет язычылары 1950-чи илдә даһа сәмәрәли чалышмалыйыг.

Инсанын һәятында элә һадисәләр олур ки, ону һәр заман бөйүк севинч вә ифтихарла яд эдир вә өзүнү бәхтияр сайыр. Бир шаир олараг мәним һәятымда да белә хошбәхт һадисәләр олмушдур. Бунлардан бири ССРИ Назирләр Совети тәрәфиндән мәнә «Ленинград көйләриндә» адлы поэмам үчүн Сталин мүкафаты лауреаты кими йүксәк бир адын верилмәсидир. Бу шәрәфли ад мәни даһа чидди чалышмаға чағырыр. Мән 1950-чи илдә бу дастанымын икинчи һиссәсини язачағам. Бу әсәр Сумгайытдан бәһс эдәчәкдир. Мәним бу дастанымда биринчи һиссәдәки гәһрәманларымдан Алексей вә Һүсейнбаланын севкилиси Нәзакәт мәркәз сурәтләрдән олачагдыр. Бу дастанымдан башга мән 1950-чи илдә бөйүк трибун Серкей Миронович Кирова һәср этдийим «Өлмәз Гәһрәман» әсәрини дә бир гәдәр енидән ишләйәчәйәм. Бунлардан башга ени кәнд һәятындан бир сыра шеирләр язачағам. 1950-чи илдә рус шеиринин ифтихары А. С. Пушкиндән вә классик рус шаирләриндән бир сыра тәрчүмәләр эдәчәк, эйни заманда көркәмли эрмәни шаири Аветик Исаһакянын шеирләр китабыны азәрбайчанча һазырлаячағам.

МӘММӘД РАҺИМ.

„Тәзә шәһәр“

Бу ад илә, бу ил охучулара тәгдим эдиләчәк романда мән ени ярранмагда вә сүр'әтлә инкишаф этмәкдә олан сосялист шәһәрләриндән биринин тәсвирини вермәк истәмишәм. Бакынын яхынлығында, Сумгайытда һәлә 1934—1935-чи илләрдән нәһәнк бир сәнае очағынын бинасы гоюлмушдур. 10—15 ил әрзиндә әзәмәтли заводлары, дәмир йол хәтләри, электрик мәркәзләри, иншаат идарәләри, кениш вә көзәл асфалт күчәләри, бир нечә гатлы яшайыш эвләри илә диггәти чәлб эдән бу чаван шәһәри гуран вә тикән совет адамларыдыр.

Романда һәмин адамларын фәдакар вә ярадычы әмәйи вә бунун нәтичәсиндә дәйишән, йүксәлән мәишәти көстәрилир. Бу адамлар арасында әтраф кәндләрдән кәлән яшлы колхозчулар вардыр ки, инди онларын чоху мүрәккәб машынлар вә агрегатлары идарә эдән сәнае командирләринә чеврилмишләр.

Бурада чалышанларын чоху чаванлардыр. Вахтилә «5 минләр» ады илә Сумгайытда чалышмаға кәләнләр ФЗТ мәктәбләриндә, бору заводунун сехләриндә ени ихтисас кәсб этмишләр. Бә'зиләри районун партия, комсомол вә ичтимаи тәшкилатларында рәһбәр ишә ирәли чәкилмишләр. Бә'зиләри исә тәһсилини артырмаг үчүн мәркәзи шәһәрләрин али-техники мәктәбләринә көндәрилмишләр. Москва, Ленинград вә саир шәһәрләрдән кәлән мүһәндис вә техникләр, гочаман усталар тәзә шәһәрин чаванларына аталыг, гардашлыг мәһәббәти вә гайғысы илә көмәк эдир, онларын инкишафы илә фәхр эдирләр Бош вә гуру бир сәһранын курултулу, ишыглы вә издиһамлы совет шәһәринә чеврилмәси, шанлы нефт Бакысынын гоншулуғунда ени металлуркия шәһәринин ярранмасы, дүнәнки колхозчу чаванларын бу гуручулугда инкишаф эдиб адлы-санлы мүтәхәссисләрә чеврилмәси—«Тәзә шәһәр» китабында әсас мәтләбдир. Әсәрин әсас гәһрәманлары сырави фәһләләр, иншаат усталары, мүһәндисләр вә комсомолчулардыр. Романда онларын иши, тәһсили, һәят вә мәишәтини верән фәсилләр вардыр.

МИР ЧӘЛАЛ.

1950-чи ил

Рәһбәримиз вә атамыз Сталин йолдашын бу күнләрдә байрам этдийимиз 70 иллийи бүтүн Советләр Иттифагы халгларынын, дүнянын бүтүн азадлыг вә сулһ севән габагчыл халгларынын һәгиги тәнтәнәсинә чеврилди.

Азәрбайчан халгы бу байрам күнүнү бөйүк галибиййәтләрлә гаршылады. Бакы нефтчиләри вә Азәрбайчан колхозчулары рәһбәрә вердикләри сөзү мүвәффәгиййәтлә еринә етирәрәк өлкәйә пландан әлавә чохлу нефт мәһсуллары вә памбыг тәһвил вердиләр.

Нефт мә'дәнләриндә, заводларда, памбыг тарлаларында, тахыл зәмиләриндә садә тәбиәтли, әмәк гәһрәманлары, габагчыл фикирли совет адамлары етишир. Бу ени инсанлары һәлә әдәбиййатымыз кифайәт гәдәр көстәрә билмәмишдир. 1950-чи илдә өлкәмиз бөйүк Сталинин сәркәрдәлийи илә коммунизм гурулушунун ени галибиййәтләрини әлдә эдәчәкдир. Бизим вәзифәмиз бу тарихи гәләбәләри ярадан инсанларын чанлы сурәтләрини п'есләримиздә, роман вә һекайәләримиздә, шеиримиздә әкс этдирмәкдир.

Мән 1950-чи илдә роман вә п'ес үзәриндә ишләйәчәйәм. Артыг нечә илдир ки, бир чох памбыг районларыны кәзмиш вә «Бөйүк күнләр» адлы романым үчүн материал топламышам Ени илин әввәлләриндә бу романы языб битирмәли вә чап этмәк үзүн тәгдим этмәлийәм. «Бөйүк күнләр»дә памбыг чөлләри, әмәк мәһсулдарлығы, әмәк гәһрәманлығы тәсвир эдиләчәкдир.

П'еслә исә ени совет аиләсини көстәрмәк истәйирәм. Мөһкәм коммунист ән'әнәләрилә ярранмыш бу аилә көһнәликлә, капитализм галыглары илә мүбаризәдә етишмишдир.

Бу ики бөйүк әсәрдән башга мән бир нечә һекайә вә очерк дә язмаг фикириндәйәм.

С. РӘҺМАН.

„Гарабағ ахшамлары“

Мән райком катиби мөвзуунда олан ени п'есими языб гуртармаг үзрәйәм.

Бу п'есдә тәсвир олунан әһвалат республикамызын узаг дағлыг районларындан бириндә ваге олур. Мән бу әсәримдә совет адамларынын коммунизм гуручулуғу уғрунда апардыглары фәдакар мүбаризәсини вә бу мүбаризәйә райком катибинин нечә башчылыг этдийини көстәрмәйә чалышырам. Райком катиби сурәтинә хүсусилә диггәт етирирәм. Совет адамларынын нәчиб һисс вә һәйәчанларыны, севкисини тәсвир эдирәм.

Мән эйни заманда фәдакар адамларын коммунизм уғрундакы мүбаризәсиндә кеҗидә галмыш һисс вә анлайышларын онлара нечә мане олдуғуну вә бунларын арадан нечә галдырылдығыны да вермәйә чалышырам.

Әсәрдә райком катиби, халг мүәллимәси, район ичраиййә комитәси сәдри, кәнч һәким гыз, кәнд тәсәррүфат шө'бәсинин мүдири кими бир сыра сурәтләр вардыр.

Бу п'еслә янашы олараг эйни заманда «Гарабағ ахшамлары» адлы романым үзәриндә ишләйирәм. Роман Гарабағ колхозчуларынын сосялизмдән тәдричлә коммунизмә гәдәм гойдугларындан, онларын ени варлы вә хошбахт һәятындан бәһс эдир.

Бу илк романымда да совет адамларынын ени һисс вә севинчини, Гарабағ тәбиәтинин вә долайысилә Азәрбайчан тәбиәтинин дүняда мәшһур олан көзәлликләрини тәсвир этмәйә сә'й эдирәм.

ИЛЯС ӘФӘНДИЕВ.

АНА

Күрчүстан элиндә бах бир мәзар вар,
Шөһрәти яйылмыш онун һәр яна.
Галалар фәтһ эдиб, чәбһә яранлар,
Бөйүк эһтирамла баш әйир она.
Битмиш әтрафында әлван чичәкләр,
Санки мәзар дейил о, лаләзардыр.
Арзусу, әмәли тәмиз үрәкләр.
Өтсә мин илләр дә бизимлә вардыр.

О нә сәркәрдәдир, нә дә гәһрәман
Лакин көйләр гәдәр учадыр ады.
Дүня гаранлыгда боғулан заман
Онун гучағында күнәш парлады.
Достлар! О, вүчудча зәиф олса да,
Әйилмәз вүгары асимандадыр.
Зәһмәти, әмәйи кетмәмиш бада,
Яндырдығы күнәш бу чаһандадыр.

Өвлады даягдыр онун һәр элә
Сүлһүн дәрясында яныр маяг тәк.
Кәл әзиз гардашым, вериб әл-әлә
О мәғрур мәзары бир дә сейр эдәк.

ДАВУД ОРДУБАДЛЫ.